

Συγκριτική Θεώρηση της Φυσιогνωμίας και της Λειτουργίας Έξι Ανοιχτών Πανεπιστημίων

1. Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η συγκριτική θεώρηση της φυσιогνωμίας και λειτουργίας έξι Ανοιχτών Πανεπιστημίων, επιδιώκοντας μια συνθετική και κριτική παρουσίασή τους. Για τη σύνταξη του κειμένου χρησιμοποιήθηκε η πιο πρόσφατη σχετική βιβλιογραφία και οι διαδικτυακοί κόμβοι του Πανεπιστημίου.

Αρχικά, θα εντοπιστούν οι κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτισμικοί παράγοντες που πρωταγωνιστούν στη διαμόρφωση της φυσιогνωμίας ενός Ανοιχτού Πανεπιστημίου και θα σημειωθεί η διαφοροποίηση που γίνεται μεταξύ των ανεπτυγμένων και των αναπτυσσόμενων χωρών που τα «φιλοξενούν». Εν συνεχεία, θα αναδυθεί η επιρροή που ασκούν αυτοί στην επιλογή του εκάστοτε εκπαιδευτικού μοντέλου. Έτσι, θα καταλήξουμε στο σχολιασμό των ευρημάτων και θα επιδοθούμε στην εξαγωγή κάποιων συμπερασμάτων αναφορικά με το εξεταζόμενο θέμα.

2. Κυρίως σώμα

2.1. Παράγοντες που συντελούν στη δημιουργία ενός Ανοιχτού Πανεπιστημίου

Τα Ανοιχτά Πανεπιστήμια έχουν μια σύντομη ιστορία. Το καθένα ξεκινά από τον δικό του μικρόκοσμο, που διαμορφώνεται από ποικίλα δεδομένα (Λιοναράκης, 2005). Τα εξεταζόμενα έξι Πανεπιστήμια (Βρετανικό, Athabasca-Καναδά, Αυστραλίας, Unisa-N.Αφρικής, Anadolu-Τουρκίας, Κίνας) επηρεάστηκαν εμφανώς από το βρετανικό μοντέλο και υιοθέτησαν στοιχεία του.

Η ανάγκη για την ανάπτυξη Ανοιχτής Εκπαίδευσης εφορμεί από αιτήματα για αύξηση της παραγωγικότητας, ανάπτυξη του τριτογενή τομέα και μετεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού (Κωστοπούλου & Σπανακά, 2013). Τα Ανοιχτά Πανεπιστήμια κλήθηκαν να συνεισφέρουν στην εθνική και οικονομική ανάπτυξη, την τεχνολογική πρόοδο, να προσελκύσουν μαζικά φοιτητές (Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2009), και να προσαρμοστούν στις συνθήκες της αγοράς εργασίας(Λιοναράκης, 2005).

Το Βρετανικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο προσδιορίστηκε ως αποτέλεσμα πολιτικών πράξεων και μια μορφή επένδυσης, που θα οδηγούσε στην οικονομική ανάπτυξη ωφελώντας κυρίως πολίτες με κοινωνικο-οικονομικό στάτους -πρωταγωνίστησε το Εργατικό Κόμμα (Κουστουράκης & Λιοναράκης, 2006· Perry, 1976). Ανάλογα κινήθηκε και το Athabasca University, ξεκινώντας ως συμβατικό, που προέκυψε από τις πιέσεις της κυβέρνησης της Αλμπέρτας(OECD, 2006). Οι Greenland & Moore, (2013) διατυπώνουν την άποψη πως η ανοικτή εκπαίδευση στην Αυστραλία απαντά σε κοινωνικά και πολιτικά παγκόσμια αιτήματα συνδεδεμένη στενά με το εγχείρημα για εκπαιδευτική ισότητα και πρόσβαση σε ποιοτικές εκπαιδευτικές εμπειρίες. Αποτελεί

βασικό στοιχείο οικονομικής ευημερίας, κοινωνικής προόδου και διεθνούς κύρους (OUA & National Strategy, 2015).

Αντίθετα, η κατάσταση διαφοροποιείται αρκετά όσον αφορά τα άλλα τρία Ανοιχτά Πανεπιστήμια. Στην Κίνα κυριάρχησε το αίτημα για διά βίου μάθηση και ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού ενισχύοντας τα στοιχεία τοπικής κουλτούρας (OUC, 2009). Στόχος ήταν η ισότητα στην εκπαίδευση και η κοινωνική δικαιοσύνη. Το Anadolu University επεδίωξε την προώθηση του πολιτισμού του και την εκπλήρωση κοινωνικών αναγκών, ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής του πληθυσμού (Anadolu, 2016a; Berberoglou, 2015). Το Unisa προέταξε την κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας, την αξία της ανθρωπότητας και την εξισορρόπηση των κοινωνικών ανισοτήτων (UNISA, 2008). Η προώθηση της ισότητας των δύο φύλων και η αντιμετώπιση της σεξιστικής βίας πρωταγωνιστούσαν.

Στην πρώτη περίπτωση, τα Πανεπιστήμια συνιστούν συμπλήρωμα της συμβατικής εκπαίδευσης και παρουσιάζονται προηγμένα στο τομέα των εκπαιδευτικών θεσμών. Η Ανοιχτή κι Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση εμφανίστηκε προτάσσοντας την ανάγκη εξειδίκευσης, ανταποκρινόμενη στις κοινωνικές τους ιδιαιτερότητες και οικονομικές ανάγκες (Κουστουράκης & Παναγιωτόπουλος, 2000), και με σύγχρονα μέσα επεδίωξε την εκπλήρωσή τους.

Από την άλλη, τα Ανοιχτά Πανεπιστήμια στις αναπτυσσόμενες χώρες της Ν. Αφρικής, της Τουρκίας και της Κίνας –Mega Universities- φαίνεται πως προέκυψαν ως λύση ανάγκης, ουσιαστικά ένα υποκατάστατο των συμβατικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, λόγω κυρίως του χαμηλότερου κόστους τους (Κουστουράκης & Παναγιωτόπουλος, 2000). Μέσω της ανοιχτής εκπαίδευσης που παρέχουν, δίνεται η δυνατότητα δημοκρατικοποίησης των κοινωνιών τους, οικονομικής ανάπτυξης και ενσωμάτωσης ατόμων ή πληθυσμιακών ομάδων στην κυρίαρχη κουλτούρα (Λιναρδάτου & Μανούσου, 2014). Το στοιχείο της ενσωμάτωσης και της μαζικότητας είναι πολύ έντονο.

2.2. Επιρροή παραγόντων στην εκπαιδευτική διαδικασία

Στα Ανοιχτά Πανεπιστήμια των ανεπτυγμένων χωρών προσφέρονται πολλαπλές δυνατότητες για την ανάπτυξη της αυτονομίας του μαθητή και προάγεται η αυτομάθηση. Παρέχεται συναισθηματική συμβουλευτική και τα περιφερειακά σεμινάρια έχουν προαιρετικό χαρακτήρα, που ενδεχομένως σχετίζεται με τις ευρύτερες τάσεις της εποχής. Αποτελούν μια από τις επιλογές των σπουδαστών και υιοθετούν τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό, διευρυμένη αξιοποίηση των ΤΠΕ και μια ανοιχτότητα (OECD, 2006). Το υλικό ανταποκρίνεται στις ανάγκες των σπουδαστών και απορρέει από τις προοπτικές των κοινωνιών για ελπιδοφόρους μελλοντικούς στόχους (Λιαδράτου & Μανούσου, 2014). Η μάθηση προκύπτει ως αποτέλεσμα της επιτυχούς

αλληλεπίδρασης μεταξύ σπουδαστή-εκπαιδευτή (Παπαδημητρίου & Λιοναράκης, 2009), που έχει πολλαπλό ρόλο.

Μιλώντας για τα Πανεπιστήμια των υπό ανάπτυξη κρατών, η εκπαιδευτική τους μεθοδολογία στηρίζεται σε έναν τύπο μεικτής εκπαίδευσης, που προωθεί σταδιακά την κουλτούρα της Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Έχει έντονο «ενταξιακό» χαρακτήρα και βρίσκεται σε μια εξελικτική διαδικασία (Anadolu, 2016b). Επιδιώκει την καταπολέμηση των ανισοτήτων είτε πρόκειται για την πρόσβαση στην τεχνολογία είτε σε επίπεδο υποστήριξης και συμβουλευτικής. Το ζητούμενο είναι να επέλθει η πρόοδος σε όλη την επικράτεια των χωρών, ακόμα και να επεκταθεί εκτός γεωγραφικών συνόρων (Macwilliams, 2000).

3. Συμπεράσματα

Μέσα από τη συγκριτική θεώρηση των έξι περιπτώσεων Ανοιχτών Πανεπιστημίων έγινε εμφανές πως εκείνα καλούνται να συμβάλλουν στην εθνική και οικονομική ανάπτυξη (Zhang et al, 1999), να ανταποκριθούν στην κοινή απαίτηση και να επιτρέψουν την πρόσβαση σε νέες ομάδες σπουδαστών. Το νέο παγκόσμιο τοπίο, οι προκλήσεις και συνάμα το ψηφιακό –κι όχι μόνο- χάσμα μεταξύ ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών (Guri-Rosenblit, 2012), συνδημιουργούν μια πραγματικότητα που επηρεάζει εμφανώς και καθορίζει αυτήν την μορφή εκπαίδευσης. Η διαφοροποίησή τους είναι εμφανής και σε επίπεδο στοχοθεσίας αλλά και πρακτικά. Οι ανάγκες, τα κίνητρα και οι επιρροές είναι διαφορετικές και αυτό αποτυπώνεται σε όλο το φάσμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Τα περισσότερα Ανοιχτά Πανεπιστήμια διαθέτουν τα μέσα-την υποδομή αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών, αλλά πάσχουν στο θέμα της υποστήριξης-συμβουλευτικής των σπουδαστών τους (Ives & Pringle, 2013). Με τις διαλέξεις, το εκπαιδευτικό υλικό, τις τηλεδιασκέψεις, τα εκπαιδευτικά κανάλια και τα περιφερειακά κέντρα προσπαθούν να παρέχουν μια αλληλεπιδραστική και πλήρη εκπαίδευση. Το κοινωνικοοικονομικό, όμως, και πολιτισμικό πλαίσιο διαδραματίζει τον δικό του ρόλο και επηρεάζει την ποιότητά τους (Latchem et al, 2006).

Αξίζει να σημειωθεί πως, αν και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχει την εγγενή τάση να υπερβαίνει τα εθνικά σύνορα, η πλειονότητα των Ανοιχτών Πανεπιστημίων έχει συσταθεί από εθνικές κυβερνήσεις περιορίζοντας σημαντικά την «ανεξάρτητη» λειτουργία τους (Guri-Rosenblit, 2012). Οι τάσεις της σύγχρονης κοινωνίας δίνουν ισχυρή ώθηση για επέκταση των λειτουργιών τους, υποσχόμενες οφέλη αλλά και κινδύνους. Οι απαιτήσεις-προσδοκίες τον 21^ο αιώνα είναι πολλές και τα Ανοιχτά Πανεπιστήμια βρίσκονται αντιμέτωπα με αυτές.

4. Βιβλιογραφία

Anadolu, (2016a). *Vision and Mission*. Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2016, από: <http://www.anadolu.edu.tr/en/about-anadolu/institutional/vision-and-mission>

Anadolu, (2016b). *Learning Environments*. Ανακτήθηκε 18 Δεκεμβρίου, 2016, από: <https://www.anadolu.edu.tr/en/open-education/learning-environments>

Athabasca, (2016). *Make Yourself At Home*. Ανακτήθηκε 19 Δεκεμβρίου, 2016, από: <http://www.athabascau.ca/aboutau>

Berberoglou, B. (2015). Open and distance education programs of Anadolu University since the establishment, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 174, 3358 – 3365.

Greenland, S.J. & Moore, C. (2013). Patterns of Student Enrolment and Attrition in Australian Open Access Online Education: A Preliminary Case Study, *Open Praxis*, 6/1, January–March 2014, 45–54.

Guri-Rosenblit, S. (2012). Open/Distance Teaching Universities Worldwide: Current Challenges and Future Prospects, *EduAkcja. Magazyn edukacji elektronicznej*, 2 (4), 4–12.

Ives, C. & Pringle, M. (2013) Moving to Open Educational Resources at Athabasca University: A Case Study. *International Review of Research in Open and Distance Learning*, 14. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2016, από: <http://www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/1534/2486>

Κουστουράκης, Γ. (2006). Η προσπάθεια διαμόρφωσης του πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση, Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης* (42-77). Αθήνα: Εκδόσεις Προπομπός.

Κουστουράκης, Γ. & Λιοναράκης, Α. (2006). Ένα μοντέλο αναφοράς της ανοικτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης μέσα από την περίπτωση του Βρετανικού Ανοικτού Πανεπιστημίου: μια ιστορική – κοινωνιολογική προσέγγιση. Στο Σ. Μπουζάκης (Επιμ.), *Πρακτικά του 4ου Επιστημονικού Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης– Ιστορία της Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης», SCIENTIFIC CONFERENCE in HISTORY OF EDUCATION WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION*. Πάτρα.

Κουστουράκης, Γ.Σ. & Παναγιωτόπουλος, Χ. (2000). Η «Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση» στο σύγχρονο κόσμο. *Νέα Παιδεία*, Τεύχος 94, 13-26.

Κωστοπούλου, Α. & Σπανακά, Α. (2013). Ο Ρόλος των Κέντρων Μελέτης στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση: Μία ματιά στο παρόν και στο μέλλον, στην Ελλάδα

και τον Κόσμο. 7^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Νοέμβριος 2013, Αθήνα.

Latchem, C., Özkul, E.A., Aydin, H.C. & Mutlu, E.M. (2006). The Open Education System, Anadolu University, Turkey: e-transformation in a mega-university, *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 21:3, 221-235. Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2016 από: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/02680510600953203?needAccess=true>

Λιναρδάτου, Χ. & Μανούσου, Ε. (2014). Η Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε άτομα κοινωνικά αποκλεισμένα, όπως οι κρατούμενοι. Μελέτη περίπτωσης: η εκπαίδευση των κρατουμένων στο Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Μ. Βρετανίας. *Open Education* 10(1), 49-68.

Λιοναράκης, Α. (2005). Ανοικτά Πανεπιστήμια και εξ Αποστάσεως Πανεπιστήμια στην Ευρώπη. Δύο διαφορετικές εκπαιδευτικές θεωρήσεις σε αναζήτηση ταυτότητας. *Συγκριτική και Διεθνής Εκπαιδευτική Επιθεώρηση της Ελληνικής Εταιρείας Συγκριτικής Εκπαίδευσης*, Τεύχος 5ο, 91 – 115.

Macwilliams, B. (2000). Turkey's Old-Fashioned Distance Education Draws the Largest Student Body on Earth, *The Chronicle of Higher Education*. Ανακτήθηκε 22 Δεκεμβρίου, 2016, από: <https://business.highbeam.com/434953/article-1G1-65772374/turkey-oldfashioned-distance-education-draws-largest>

OECD, (2006). *A Case Study in Open Educational Resources Production and Use in Higher Education in Canada*, The Canadian Council on Learning, Canada: Walter Stewart & Associates.

OUA & National Strategy (2015). Open Universities Australia: *Draft National Strategy for International Education questionnaire*. Ανακτήθηκε 23 Δεκεμβρίου, 2016, από: <https://business.highbeam.com/434953/article-1G1-65772374/turkey-oldfashioned-distance-education-draws-largest>

OUC, (2009). *Open University of China – about*, Ανακτήθηκε 20 Δεκεμβρίου, 2016, από: <http://en.ouchn.edu.cn/>

Παπαδημητρίου, Δ. & Λιοναράκης, Α. (2009). Ο ρόλος του Καθηγητή-Συμβούλου και η ανάπτυξη μηχανισμού υποστήριξης του στην εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. In *PROCEEDINGS of 5th International Conference in Open & Distance Learning, November 2009*, 38-55, Athens, Greece.

Perris, K. (2015). Comparing the Open University System of China and India: Origins, Development and Prospects. *Frontiers of Education in China*, 10 (2), 274-305.

Perry, W. (1976) *Open University: A personal account by the first Vice-Chancellor*, Milton Keynes, Open University Press.

UNISA (2008). Open Distance Learning Policy. Ανακτήθηκε 24 Δεκεμβρίου, 2016, από: http://www.unisa.ac.za/static/corporate_web/Content/Colleges/CGS/schools,%20institutes%20&%20research%20chairs/institutes/documents/odl-policy_version5_16Sept08.pdf

Zhang, W., Jegede, O., Kwok, L. & Tsui C (1999). A comparative study of the administrative style, educational processes, and outcomes of selected Asian open universities, 13th Annual Conference of AAOU, 14-17 October, Beijing, China.